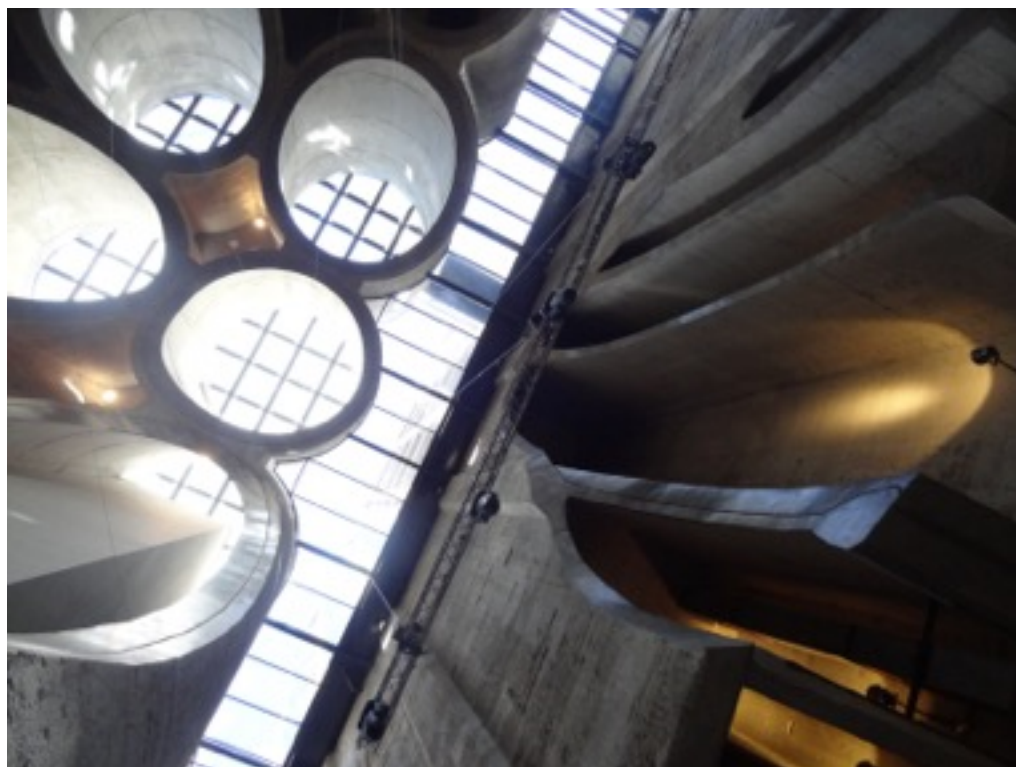

Till Hiertanämnden

Stipendierapport avseende stipendium 2017 ur Otto- och Anna Elgh-Lundbergs fond, 20.000 kr.

Syfte: Studieresa till Kapstaden till öppnandet av det första stora samtidskonstmuseet för afrikansk konst, på den afrikanska kontinenten.

Atrium, Zeitz MOCAA

När en upprymd och glädjestrålände Desmond Tutu den 22 september 2017 invigde det första museet för afrikansk samtidskonst på den afrikanska kontinenten skrevs samtidshistoria. Osannolikt nog har det dittills inte funnits ett större samlat museum för afrikansk samtidskonst, på den afrikanska kontinenten. Det kulturella symbolvärdet är enormt. Dels markerar händelsen ett viktigt steg i post-apartheid-erans kvardröjande problem med ett kolonialt arv, dels är konst betydelsefullt som identitetsskapande artefakter och kulturellt kapital. Runt en viktig konstsamling byggs ett intellektuellt nätverk av utbildning, forskning, biennaler, och symposier. Det handlar om att formulera sin historia och samtid, och att bli ett kulturellt nav med global dragningskraft, för den som förvaltar de främsta konstverken äger också initiativet att formulera frågeställningar. Det uppstår en samverkan mellan akademi, utställare, internationella samlare och det mest banbrytande konstnärliga avantgardet.

Namnet Zeitz MOCAA står för Museum of Contemporary Art Africa, och det är den tyskfödde mecenaten och affärsmannen Jochen Zeitz som står bakom. Han har varit vd för en rad stora sportmärken som Puma, och styrelseordförande i Harley Davidson, bland mycket annat. Nu äger han ett viltreservat i Segera, Kenya, som är fyllt med vilda djur och konst, och arbetar tillsammans med lokalbefolkningen för hållbar utveckling och viltvård på ett område lika stort som Manhattan.

Det är naturligtvis ytterligare en aspekt att det är en tysk som äger den enorma samlingen av afrikansk konst, och sätter sitt namn på institutionen i Kapstaden. Samtidigt planeras fritt inträde och ett aktivt arbete för att låta fattiga barn från kåkstäder se konst och äta gratis lunch på museet.

Tack vare stipendiet fick jag möjlighet att studera detta på plats, och samla fakta, intryck, material, fotografier, filmer, anteckningar och kontakter, för bruk i olika forum och sammanhang - mer om det kommer.

Presskonferensen i den ombyggda hamnsilon från 1921 ägde rum en vecka före det officiella öppnandet, vid den udda tidpunkten 06:45 på morgonen. Detta för att hinna med många punkter på programmet, och därtill väntade besök från hela världen och åtskilliga specialvisningar för mecenater. In i det sista pågick fortfarande febril aktivitet för att putsa på väggtexter och andra installationer i arkitekten Thomas Heatherwicks omsusade byggnad, vars interiör skurits ut med diamantsåg ur de 42 gigantiska rören för majs och korn, vilket resulterat i en futuristisk, organisk bikupe-form, där hissarna färdas i tubformade rör. Arkitekturen får mycket uppmärksamhet och avbildas på omslag till trendiga tidskrifter som Wallpaper. Det är verkligen storslaget, originellt och lekfullt: utanför entrén lockas både vuxna och barn till skratt när de försöker hålla balansen i de roterande skulpturala sittmöbler som placerats ut där.

Det är folkfest och verkligen lätt att ryckas med av stämningen. Ungdomskörer brister ut i sång och museichefen Mark Coetzee är både pedagogisk och vältalig när han lägger ut texten kring museets satsningar, inte bara på utställningar utan på en egen curatorutbildning. Museet har i dagsläget 41 curators, vilket torde vara ett rekord för ett konstmuseum, och man är oerhört med representationen; bjuder in unga aspiranter från olika samhällssektorer och intresseorganisationer, HBTQ-frågor har exempelvis en helt egen avdelning. Att museet har gratis inträde under vissa dagar framhålls som svar på kritiker som menar att museet trots all högstämmd retorik kring demokratisk tillgänglighet inte kommer att få besök av fattiga från kåkstäderna. Men skolbarn från kåkstäderna kommer att bussas dit, kontrar Coetzee, och dessutom bjudas på mat. För den som är hungrig kan givetvis inte orka bry sig om samtidskonst. De lokala journalisterna på plats på presskonferensen befinner sig i två läger: Majoriteten är entusiastiska och ser med stor optimism på museets potential - en enda ung journalist från en mindre publikation framför kritiskt farhågor om att museet blott blir en tummelplats för en internationell elit, som redan har tillgång till konstens arenor.

Ja, hur blir det sedan, när öppningsfesten är över? Det är återstår att se, och därför är det så bra att jag fick möjlighet att samla på mig kontakter som underlättar att följa utvecklingen framöver, även här hemifrån. Efter de inledande talen intervjuade jag David Green, vd för Waterfront, det stora hamnområde som är en kombination av arbetande hamn och populärt turist- och nöjescentrum i Kapstaden. Waterfront äger marken och byggnaden och finansierar driften under de första åren tillsammans med Mark Coetzee, som står för konsten. Inte en krona kommer från staten och staden, det hade riskerat att skapa alltför mycket negativa reaktioner, när de sociala utmaningarna är så stora i regionen. Hur blir det i det långa loppet? Hur ska finansieringen gå till, när museet är helt och hållet privatfinansierat, i synnerhet som inträdet ska vara gratis för skolbarn, och delar av veckan även för lokalbor? Jag och Dagens Nyheters korrespondent Erik Esbjörnsson försökte med gemensamma krafter få fram svar från David Green. Vi formulerar frågorna, envist och omsorgsfullt, och vd:n är trevlig och tillmötesgående, men undflyende när det gäller att ge några precisa svar. Vi drar slutsatsen att de faktiskt inte har en helt färdig plan, alternativt inte vill avslöja hur pass mycket medel som den lokala affärsverksamhet måste skjuta till, i hopp om att satsningen på sikt kan bäras av ökad turism och samarbeten med olika intresseorganisationer.

I all bevakning är det ofta lätt att fokusera på fasta installationer i projekt - det vill säga, de mätbara ekonomiska och praktiska resultaten. Har budget hållits för bygget? Ja, den avancerade arkitekturen till trots har man hållit både tidsram och budget. Men det är kommande år det visar sig vilken roll museet kommer att spela, lokalt och internationellt. Här behövs alltså en kritisk värdering av utställningsprogrammet, sett över en längre period. Det är denna ihärdiga granskning som är så svår att få till stånd i dagens mediasituation, där konstkritiken sitter trångt till, och korrespondenterna har fullt upp med nyhetsrapportering kring politiskt spel och akuta samhällsfrågor.

Ändå handlar ju konstens ställning om att skapa en humanistisk och filosofisk plattform, där ständiga förhandlingar pågår om hur samhället ska se ut, och vems röst som ska få bli hörd. Konsten är ett maktmedel, och kanske det mest underskattade journalistiska granskningsfältet, samtidigt som det pågår ett globalt krig mellan nord och syd, öst och väst, som förs via konst. Vem ska ha tolkningsföreträde? Konstens långvariga säte i New York och Europa, eller oljestaterna i mellanöstern med sina yttrandefrihetsproblem? Kina eller de växande ekonomierna i Afrika, som också dras med stora svåra frågor gällande demokrati och maktfördelning. Jag talade med ett stort antal konstnärer, mecenater och museimänniskor och bildade mig en gedigen kunskapsbas i frågan. Som konstvetare med masterexamen var det oerhört värdefullt att få möjlighet att studera detta på plats, när det hände, som ett aktivt fältarbete. Jag fick en bild av hur konstnärer, företrädare för lokala intressegrupper och internationella organisationer ser på saken. Det är en början på ett fortsatt framtida samarbete med lokala aktörer, konstkritiker och museifolk. Förutom att jag har intervjuat Mark Coetzee, Jochen Zeitz och David Green har jag lyssnat till eller intervjuat några de främsta sydafrikanska samtidskonstnärerna, som alla var närvarande under öppningsdagarna: Mary Sibande, Mohau Modisakeng, Nandipha Mntambo, Roger Ballen, Kudzanai Chiurai, Zanele Muholi m fl, och jag fick även tillträde under specialvisningsdagarna för internationella konstcurators, museichefer och mecenater. Jag spenderade flera dagar på Zeitz MOCAA, träffade lokala journalister och filmare, och hann även med att besöka andra konstgallerier i Kapstaden, där jag knöt kontakt med bland andra Rory Emmett, samt den internationellt uppmärksammade och i Ghana verksamme Ibrahim Mahama. Min research och mitt fältarbete kan sedan komma allmänheten tillgodo i form av reportage, artiklar, och eventuellt även bilda underlag till en dokumentärfilm - det är min förhoppning, om jag kan få ihop finansieringen.

Under hösten 2017 gick jag även en curatorutbildning vid Stockholms universitet (en heltidsutbildning, samtidigt som jag jobbade halvtid på SVT). På curatorutbildningen föreläste jag och visade bilder och filmer för mina kursare, vilket var mycket uppskattat, eftersom kursen går ut på att lära sig resonera kring utställningen som form och museet som maktfaktor.

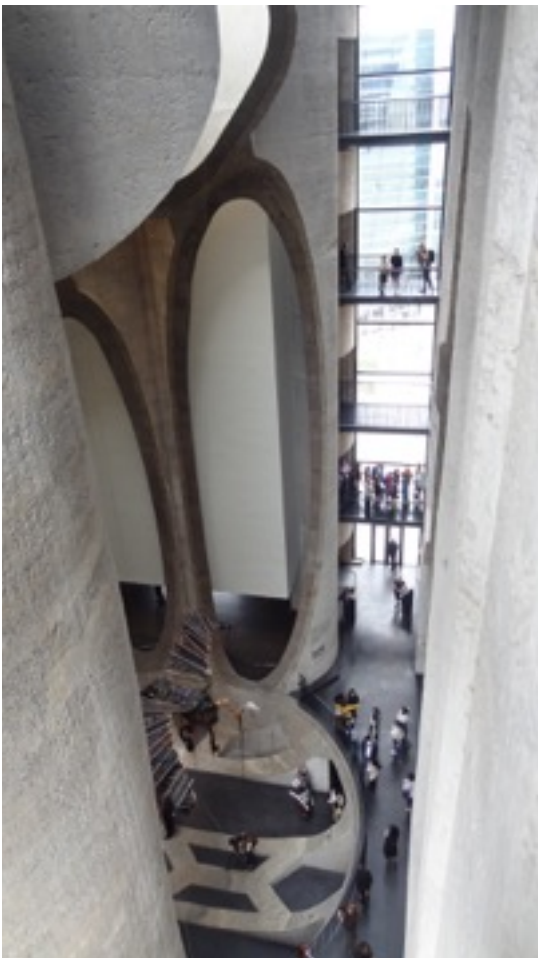
Ett syfte med studier och nya kontaktytor är att kunna skriva essäer och fackinriktade texter, exempelvis att skildra samhällsfenomen genom att titta på vad samtidskonsten har att säga om tillståndet i världen.

Jag är mycket tacksam över att ha fått stöd och förtroende från Hiertanämnden för denna studieresa, och jag ska göra mitt yttersta för att nyttja de kunskaper jag vunnit, i journalistisk gärning i olika forum.

Vänliga hälsningar,

Monica Anjefelt

Journalist, tv-producent, konstvetare och författare.

Biskop Desmond Tutu invigningstalar och säger skämtsamt att han just fått ett samtal ”from the man upstairs”, som är mycket nöjd med muséet.

Lite om min bakgrund:

30 års journalistisk erfarenhet. Under 2009-2011 tog jag en masterexamen i estetiska vetenskaper med huvudinriktning konstvetenskap vid Stockholms universitet. Jag har även haft ett tillfälligt uppdrag som handledare för journalistikstudenter vid Södertörns högskola för att kunna finansiera ett mindre forskningsprojekt, som resulterat i en fil kand i journalistikvetenskap och uppsats om public service-begreppets utveckling vid JMK i Stockholm.

Samtidigt som jag läste masterutbildningen och var föräldraledig initierade jag som frilansande projektledare och redaktör en populärvetenskaplig essäsamling på temat psykoanalys, *Tio skäl att älska Freud*. Jag lämnade ett komplett manus inklusive illustrationer till Natur och Kultur, som gav ut boken 2011 i samband med nyöversättningen av Freuds samlade skrifter. Det har varit fantastiskt att fördjupa sig igen efter många år som nyhetsjournalist, även om jag periodvis har gjort långa reportage, i Aktuellt (1995-2000), i TV4 (1992-1995) och i tidningen Arbetet (1986-1991). År 2000 var jag med och startade Kulturnyheterna och sedan dess har mitt bevakningsområde huvudsakligen varit kultur, exempelvis i SVT:s kulturmagasin Kobra (2011-2014), i serien *Konsthistorier* (2017) och i tre timslånga kulturdokumentärfilmer, senast *Blod, ben och sten - kroppens återkomst i konsten* (2017). Tyvärr saknas en fortgående satsning på konstområdet på SVT. Jag får blicka bakåt till 2002-2003 och tv-serien *Moderna SVT - Central konst* (18 avsnitt) som handlade om moderna klassiker ur Moderna museets samlingar, placerade i ett nutida sammanhang. Jag stod för idé, manus, produktion, samt intervjuer i programmen, som spelades in på Stockholms centralstation i en för syftet uppbyggd glaspaviljong. Programmen visades i SVT och på Moderna museet, som också ordnade en föreläsningsserie efter samma koncept. Det blev dessutom en bok.

Sist bifogas några bilder på böcker och länkar till filmer som nämns ovan.

Blod, ben och sten - kroppens återkomst i konsten (57 min., SVT 2017), nedan Vimeo-länk till filmen:

<https://vimeo.com/204852232>

password:BBS25

Mer ljus - en film om konstnären Lina Selander (57 min., K-Special, SVT 2015)

<https://vimeo.com/197550699>

Password: MERLJUS

